

מוסרי דעת ונתיבי תורה מהיכל רבינו מרן ראש הישיבה שליט"א

• ישיבת פוניבז' •

פרשת נח תשפ"ד

• כס"ד •

"ואם תלכו עמי קרי - תלכו עראי במצות"

בדברי הימים (ב', כ"ד) מסופר על יואש המלך, הוא היה מלך צדיק בימי יהויאדע הכהן (שהמליך אותו למלך) עד שיהויאדע מת, אמו של יואש החביאה אותו שש שנים בקודש הקדשים, כיון שהוא היה צריך להיות המלך ואמו של המלך הקודם הרגה את כל צאצאיו שרצתה שלהיות המלכה, ואחר מות יהויאדע עשו ממנו אלוה שהרי הוא היה בקודש הקדשים שש שנים, ובגרמתו הרגו את זכריה הנביא, וידוע המעשה (גיטין נז:) עם נבזראדן שראה את דמו של זכריה (שהיה הבן של יהויאדע) רותח על רצפת בית המקדש.

ויואש קיבל על כל זה עונש, ומסופר בדברי הימים ששנה אחרי שהוא הרג את זכריה "באו חיל ארם, וד' נתן בידם חיל לרב מאד", זה היה קבוצה קטנה מחיל ארם שהצליחו לכבוש ולהרוג בעם ישראל, והסיבה לכל זה היא "כי עזבו את ד' אלוקי אבותיהם". גם זה השגחה פרטית לרעה מהקב"ה. ויעו"ש שם במלבי"ם "שהיה גלוי ומבואר שהיה עונש השגחי, כי באו במצער אנשים וכו'", היינו שבאו קצת אנשים - לא צבא גדול, והצליחו שלא כדרך הטבע להכות בעם ישראל מכה רבה, באופן של "עונש השגחי", וזוהו ממש כפי שראינו כעת, וכשקורה כזה דבר צריך ללמוד את זה, להבין מה הקב"ה רוצה מאיתנו.

הליכה בקרי - עראי במצוות, לא בעבדות

ויש שני פירושים להליכה בקרי עם הקב"ה, הפירוש הראשון והפשוט הוא, לא להתייחס לעונשי שמים, והפירוש השני הוא כמו שמבואר ברש"י (ויקרא כ"ו, כ"א) "ואם תלכו עמי קרי - רבותינו אמרו עראי, במקרה, שאינו אלא לפרקים, כן תלכו עראי במצות", והדבר הזה הוא חטא גדול מאוד, בעולם הזה האדם צריך לעבוד את הקב"ה בשלמות בלי שום היסח הדעת, אבל אנחנו עושים את זה בדרך עראי, כל יום בצורה שנוחה לנו.

אנו עבדי ד'. וכשד' מביא עלינו את הפורענויות הללו, אות הוא שרוצה מאתנו משהו, וכמו שכשיש מלחמה והאדם נמצא במקום סכנה הוא לא שוכח את זה לרגע, אף פעם הוא לא יוצא סתם לרחוב, כך גם צריכה להיות ההנהגה בעבודת ד', פחד תמידי מד', וכמו שכתוב (ברכות כח:) "יהי רצון שתהא מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם".

ואם נבדוק את עצמנו בצורת קיום המצוות נראה שבדרך כלל אנחנו מקיימים אותם בדרך עראי. כולם יודעים שאם מגיעים כמה דקות לפני התפילה ומתכוננים אליה כראוי, התפילה אחרת, כולם יודעים את המשמעות הגדולה של עניית אמן יהא שמיה רבה, אבל ההרגל עושה את שלו ולא מתייחסים לזה כראוי.

כתוב דברים נוראים על מי שמפסיק באמצע הלימוד לדברים בטלים, המשנה ברורה (א', י"ב) כתוב "וצריך האדם לקבוע לו עת ללמוד ספרי מוסר בכל יום", החתם סופר היה לומד כל יום לפני השיעור עם התלמידים מספר חובות הלבבות, הוא אמר שביום שהוא לא לומד מוסר יש איזה קרירות, וזה דברים פשוטים, כל אחד שלמד פעם ספר מוסר מרגיש שזה משפיע עליו, כולם יודעים את זה, והראיה שבאלול כולם לומדים מוסר, מפני שהם יודעים שזה משפיע, אבל בכל אופן במהלך השנה, שוכחים מהכל ולא עוסקים בזה. זהו כוחו של היצר הרע, וחובה עלינו להילחם בו.

ומן הראוי שבימים כאלו כל אחד ישב עם עצמו ויחשוב מה האמת, לזכור שהאמת היא "שנים שיושבין ואין ביניהן דברי תורה הרי זה מושב לצים" (אבות ג', ב'), ול'ץ' הוא דבר נורא ואיום, הוא מופקע מהתורה. כולם מכירים את המשנה הזאת, אבל הם לא חוששים להיות לצים, והסיבה לכך היא שאם האדם לא מעורר את עצמו ולא חושב מה שהוא עושה הוא חי את חייו בצורה שנוח לו.

מי שרוצה להיות עבד ד', ולזה הוא שואף, כל היום חייב לעבוד על עצמו, מי שלא עובד על עצמו, באופן טבעי הוא שואף להנאות הגוף,

הקב"ה מדבר אלינו ואי אפשר להתעלם מכך

הקב"ה מדבר אלינו - לעם ישראל, ויש כמה דרכים איך הוא מדבר עמנו, קוראים בקריאת שמע שאם לא נשמור את התורה "וחרה אף ד' בכם ועצר את השמים ולא יהיה מטר והאדמה לא תתן את יבולה". היום אין לנו נביאים שיעוררו אותנו ויורו לנו את הדרך, והקב"ה מדבר איתנו דרך המאורעות שקוראות בעולם. כשיש לאדם צרה, או דבר טוב, זה גם צורת דיבור של הקב"ה איתנו, שום דבר בעולם לא קורה סתם, לכל דבר יש משמעות.

גם עכשיו קורה משהו, בכל מדינות העולם מתייחסים לזה בקול רעש גדול, הרבה ממעצמות העולם רוצות לעזור, רואים כאן משהו נדיר שאנחנו לא יודעים להסביר מהו, מדינות גדולות מוציאות מיליארדים כדי להיות חלק מהענין הזה, קורה כאן משהו.

ואם זה נוגע לכל העולם, בוודאי שנוגע גם אלינו, וגם מי שיגיד שהוא נמצא במקום רחוק מהצרה, והוא שמור במידה מסוימת מהסכנה, אבל האמת היא שדרך התורה היא לא להסתכל כך על המאורעות, התורה מלמדת אותנו להתייחס לזה גם אם זה לא צרה פרטית ממש שלנו, וכשהתורה נותנת עונשי שמים, תפקידנו הוא להתייחס לזה.

התגשמות קללות התוכחה רח"ל

בתוכחה בפרשת בחוקותי כתוב את העבירות שעליהם מגיע העונשים, והדבר שחוזר על עצמו כל הזמן "והלכתם עמי בקרי", על זה מגיע העונשים, ובכל פעם שלא מתייחסים לעונשי שמים ולתוכחה, העונש נהיה יותר חמור, אדם שלא מתייחס למה שהקב"ה רוצה ממנו, זה הדבר הגרוע ביותר.

שבוע שעבר בצפון הארץ אנשים ישבו כשעתיים סגורים ונעולים במקלטים, מחשש שמא יש שם רוצחים שמסתובבים ברחוב, ולאחר מכן התברר שזה טעות. גם הטעות הזאת היא מהשמים, ומשמים גרמו שיחשבו שנכנסו קבוצה של רוצחים, ושכולם יהיו בפחד, ומסתמא שהיו שם כמיליון אנשים שפחדו באותם השעות.

גם העונש הזה מוזכר בתורה, "ורדף אתם קול עלה נדף ונסו מנוסת חרב ונפלו ואין רדף" (ויקרא כ"ו, ל"ו) חושבים שיש רודפים אחריהם ובורחים מהם, אבל באמת אין שום רודף, גם זה עונש, לברוח מכולם. ובספרא (בחוקותי ב', ז, ד) "אמר ריב"ק פעם א' היינו יושבים בין האילנות ונשבה הרוח והטיחו העלים זה בזה ועמדנו ורצנו ואמרנו אוי לנו שמא ידביקונו הפרשים, לאחר זמן נפנינו אחרינו וראינו שאין ברייה", אבל הם לא שמחו בזה שאף אחד לא רדף אותם, אלא "ישבנו במקומנו ובכינו ואמרנו אוי לנו שעלינו נתקיים הפסוק ורדף אתם קול עלה נדף ונסו מנוסת חרב מפני אימה ונפלו ואין רודף מבלי כח", הם לא התייחסו למה שהיה להם כאילו לא קרה כלום, הם ידעו שקרה להם משהו, וחזרו בתשובה.

הקב"ה מדבר עמנו ב'השגחה לרעה'

נמצאו למדים שמכל דבר אנחנו צריכים להבין את המשמעות, יש עכשיו פחד בארץ, זה עונש, ועלינו להתבונן למה הגיע אלינו העונש הזה, וכשיש עונש, אם לא נתקן את דרכינו, העונש יחמיר עוד ועוד. מי שלא מתייחס לזה, הוא לא שומע את קול ד', הקב"ה מדבר איתנו.

יש מושג של 'השגחה לרעה' משמים, אדם מגיע לתחנת אוטובוס, ומיד שמגיע לתחנה מגיע האוטובוס, הוא שמח, ואומר לעצמו, הנה, יש כאן השגחה פרטית משמים עלי, אבל צריך לזכור שהוא הדין גם אם זה קורה להיפך, מי שמפסיד את האוטובוס ברגע האחרון, גם זה משמים, כל מה שקורה הוא משמים, בין השגחה לטובה ובין השגחה לרעה, כל מקרה ומקרה שקורה עם האדם הוא משמיי, וההשלכות של זה נוגעות לכל אחד ואחד.

יש לאדם את תכונותיו והנהגותיו הטבעיים, ובלי עבודה הוא מתנהג לפי איך שהם מוליכים אותו.

ההקדמה מעצמו ושכירת מידותיו

כל אדם נמדד אם הוא נותן משהו משלו לקב"ה, או רק מה שנוח לו, וכדאי שנבחן את עצמנו, לבדוק אם אנחנו נותנים לקב"ה דברים משלנו, או רק מה שקל לנו, אם קמים בבוקר בזמן, או רק כשאין ברירה. קרבן אמיתי אצל הקב"ה הוא קרבן שהאדם נותן משלו, לא מה שהוא נותן בגלל שהוא לא צריך.

והאדם בטבעו נותן מה שהוא לא צריך, הוא צר עין, הוא דואג להנאותו בלבד, ויתכן שאדם יחשוב שהוא עשה מצוות, אבל הכל הוא עשה רק בדברים שהוא ממילא לא צריך, אף פעם הוא לא שבר את יצרו, הוא לא שבר את מידותיו, אף פעם הוא לא תרם דבר משלו לקב"ה, הוא תרם רק דברים שהוא לא צריך.

והדבר הזה נוגע לתורה, לתפילה, לחסד, לעזרה לשני ולכל מעשה, היכן נמצא ה'מנוע' לזה, ממה מגיע החשק, האם הוא נותן את זה משלו, או ממה שהוא לא צריך.

זמן התעוררות ואסור להתעלם

יש זמנים שהאדם מתעורר, הקב"ה מעורר את האדם, עכשיו זה זמן של התעוררות ואסור להתעלם מזה, ואם כל העולם נמצא בסיפור הזה, ושואלים מה יהיה בארץ ישראל, וסימן שקורה כאן משהו, אף אחד לא יכול להגיד שזה לא נוגע אליו. הקב"ה קורא לנו בקול רעש גדול, הוא אומר לנו שלא נלך עמו בקרי, שלא נחשוב שזה לא נוגע אלינו, לא לחשוב שמחר הכל יהיה בסדר, שזה יעבור יום אחד, ולא להיות עראי במצוות, לעשות הכל בשמחה וברצון, בקביעות, לא לזלזל, זה מה שהקב"ה רוצה מאיתנו עכשיו.

חוץ ממה שוודאי שצריך להתפלל שהצרה תעבור, הנושא כאן הוא איך אנחנו מקבלים את זה, הקב"ה מדבר איתנו ואנחנו צריכים לדעת מה הוא רוצה מאיתנו, ברגע אחת התפיסה הכלל עולמית השתנתה, ובוודאי שרוצים מאיתנו משהו.

הקב"ה מדרקק בכל פרט ו"אשרי אדם מפחד תמיד"

רבנו מרן המשגיח זצוק"ל אמר פעם בשיחה דבר נורא, סדום נחרבה בגלל שהיו שם אנשים רעים וחטאים לד', ועד היום יש לזה זכר בים המלח, שיזכרו את זה לעולם, ולוט ביקש מהמלאכים שאין לו כוח לברוח למרחוק, וביקש שישאירו את צוער ובקשתו התקבלה. ובעצם גם צוער היתה צריכה להיחרב, והסיבה שהיא ניצלה היא בגלל שהיא נבנתה שנה אחת אחרי סדום, הסאה שם עדין לא התמלאה לגמרי ולכן הועילה בקשתו של לוט שלא תיחרב. והדברים נוראים, יש גבול דק בין הגדשת הסאה לבין הצלת צוער שטרם נגדשה סאתה, והכל בחשבון בדקדוק, וכך סדום נחרבה וצוער ניצלה.

עכשיו קוראים לנו מן שמיא, וכמובן שעם ישראל צריך עכשיו זכויות, עם ישראל חי על זכויות, וההשגחה של הקב"ה עם כלל ישראל היא

מתוך שיחת רבינו מרן שליט"א מוצאי שבת לסדר בראשית בשיבה הק' – אור לר"ח מר חשוון תשפ"ד

יש מצוה להאמין שהקב"ה הוא בורא ומנהיג לכל הברואים, עשה ועושה ויעשה לכל המעשים, ומקיימים את המצוה הזאת כל זמן שחושבים על זה. ובשו"ע (אור"ח ר"ל, ד) "הנכנס להקיד דם אומר, יהי רצון מלפניך ד' אלוקי שיהא עסק זה לי לרפואה כי רופא חנם אתה. ולאחר שהקיד יאמר, ברוך רופא חולים", ובחיי אדם (ח"א, ס"ה) הוסיף על זה "וכן קודם שיאכל או ישתה איזה דבר לרפואה, יתפלל תפלה זו, ולא יחשוב שיהיה איזה דבר לו לרפואה אלא ע"י הבורא ית"ש", לפני כל דבר של רפואה צריך להתפלל לקב"ה, מי שצריך עזרה מהקב"ה מן הראוי שיבקש ממנו, ושלא יראה כאילו יש איזה כוח ביד האדם לעשות משהו.

אני חושב שעכשיו כשיש את המצב הזה של הטילים - חיצו מוות רח"ל, ואמנם יש מערכות כנגד שמייטות את הטילים, אבל גם על זה אנחנו צריכים להתפלל, להתפלל שזה יצליח, כך אנחנו נחיה אמונה, בלי זה, זה הרגשה של 'כוחי ועוצם ידי', ואחרי שזה מצליח, צריך להודות על כך לקב"ה - על המצאת הרפואה למכה ועל הצלחתה. ונראה שמי שלא נוהג כך, עובר על דינא דגמרא, על מה שהזכרנו מקודם. ודומה לברכת הגומל ותפילת הדרך.

אנחנו צריכים להאמין בכל דבר בבורא עולם, ויתכן מצב שאדם יחיה את חייו, יאכל וישתה, ובכלל לא ירגיש לרגע שהכל בידי הקב"ה. וכשמברכים, אומרים "המוציא לחם מן הארץ", מי שחושב על מה שהאומר, מאמין בקב"ה, ומי שלא חושב נכשל בכוחי ועוצם ידי. כל אחד ואחד נבחן מידי יום, מה הוא חושב, אם הוא חושב שהוא יכול להסתדר לבד, או שהוא יודע שהוא צריך לבקש עזרה מהקב"ה בכל פרט ופרט.

בזכויות, יש משקל לכל מעשה, וכמו שמבואר ברמב"ם (פ"ג מהל' תשובה ה"ד) "צריך כל אדם שיראה עצמו כל השנה כולה כאילו חציו זכאי וחציו חייב, וכן כל העולם חציו זכאי וחציו חייב, חטא חטא אחד הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף חובה וגרם לו השחתה, עשה מצוה אחת הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות וגרם לו ולהם תשועה והצלה". החפץ חיים כותב שאפשר להספיק ללמוד מאתיים מילים בדקה, זה מאתיים מצוות, מצוות של לימוד התורה, מהדברים שאין להם שיעור.

אנחנו משופעים באפשרויות בלי סוף לעשות מצוות, וכך הוא גם להיפך, כמו שמחשבה טובה זה מצוה, מחשבה רעה היא עבירה. כל יום האדם יכול לעשות מיליוני מצוות ומיליוני עבירות, אם הוא הוגה וחושב בדברי תורה, ומקיים את המצוות, ואם לא הוא עושה עבירות. אף אחד לא יכול לדעת כמה עבירות יש לו, כמה מצוות יש לו, והפחד קיים כל הזמן "אשרי אדם מפחד תמיד" (משלי כ"ח, י"ד), אסור לזלזל, והדבר שמועיל לזה הוא לחשוב מה הקב"ה רוצה מאיתנו, הוא רוצה שנברך ברכת המזון בשמחה, שנקיים מצוות, שנקום לתפילה ברצון, בזמן, שנתגבר כארי לעבודת הבורא, שנאהב את הזולת, כולם יודעים את זה, כולם יודעים איך צריך להתפלל וללמוד, אין בזה שום חידושים, זה עוד לפני הפרטים הקטנים מה צריך לכוון בתפילה ואיך בדיק לעשות כל דבר.

מי שמתפלל מהר בוודאי שהוא לא מכוון, הוא בקושי יודע מה הוא אמר, ובלי עבודה לא באמת מכוונים כראוי בתפילה. וכך הוא גם בלימוד התורה, אסור להפסיק לרגע אחד לדברים אחרים, כל זה הוא דברים פשוטים שכל אחד יודע.

לנצל את הימים האלו ולא להפסיד חלילה

עכשיו קיבלנו משמיא עידוד לזה, וכדאי לנו להתחזק בזה, קוראים לנו, כל דבר נוסף מועיל ומוסיף. נמצאים עכשיו לפני שבת, וכל אחד מתנהג אחרת בשבת, הכל תלוי בו, איך יתפלל, איך ילמד, באיזה אווירה הוא יחיה, אם יהיה באווירה של שבת ויזכור שהקב"ה ברא את העולם יש מאין - הוא עשה משהו והתקדם, ואם השבת לא תהיה אחרת מיום חול, זה גם צורה מסוימת של חילול שבת.

אנחנו נמצאים בתוך ים של מצוות ואפשר לנצל את זה, ואפשר גם חלילה להפסיד את זה ולעשות עבירות, הכל הוא בידינו, אפשר לגדול מזה בלי סוף, ואפשר להפסיד את זה, מי שעובר את הימים הללו בלי להתקדם הוא הפסיד לעצמו הרבה מאוד.

אפשר לנצל את הימים הללו ולהרוויח את ההסתכלות האמיתית על התורה והעולם, הכל משתנה. וזה תלוי בידי של כל אחד ואחד, כל מה שעושים עכשיו יכול לשנות את המצב של כל אחד לגמרי, וחלילה לנו שנחשב כמי שהולכים עם הקב"ה בקרי, זה האסון הגדול ביותר וזה יכול להגביר את מידת הדין, אסור להמשיך את החיים בלי להרגיש שקרה כאן משהו, ולא לעשות את המצוות בדרך עראי. ומי שרוצה להשתנות הקב"ה יעזור לו ויהיה לו סייעתא דשמיא.

(ליל שישי אור ל"ח תשרי תשפ"ד)

לתרומות והנצחות:

מכון 'צור התורה'

0747-3464-65

לקבלת הגיליון מידי שבוע באמייל:

mzh0747@gmail.com

נפתחה שלוחת שיחות

על המאורעות בארה"ק

בקו השיעורים

0733718408

שלוחה 5<1<4

נתרם

לרפואתה השלימה של

מורת מרים בת נחמה גלה

שתחי

בתוך שאר חולי ישראל

מזלא טבא נשגר קמיה ידידנו

העומד לימינו בכל עת הרה"ג רבי

יעקב ישראל שלום שליט"א

לרגל השמחה המולדת בנו ניין

יהר שיחנה לרוב נחת דקדושה מכל יוצח

מכון 'צור התורה'

נתרם ע"י ידידנו

הרה"ג רבי אברהם חיים הלוי

שולזינגר שליט"א

לרגל השמחה השרונה במעונו

בהולדת בתו שתחי

יהר שיחנה לרוב נחת דקדושה מכל יוצח

לחופה ולמעשים טובים